

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДНИК РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS A COMPONENT OF DEVELOPING CREATIVITY OF FUTURE VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS

Статтю присвячено дослідженню впливу інноваційних технологій на розвиток креативності майбутніх педагогів професійної освіти. Акцентовано увагу на важливості значення креативності як необхідної та важливої навички особистості. Сфокусовано на необхідності розвитку креативного мислення, завдяки якому набувається здатність бачити різноманітні способи вирішення проблем, відходити від стереотипних моделей поведінки та адаптуватися до змін і викликів. Схарактеризовано особливості креативного мислення в сучасній психології. Автором акцентовано увагу на дивергентному мисленні як основного компоненту креативності, асоціативному мисленні, яке сприяє встановленню нових зв'язків між ідеями, а також евристичних стратегіях та інсайті, які є важливими для виконання творчих завдань. Наголошено на важливості значення розвитку креативного мислення в процесі навчання здобувачів освіти-майбутніх педагогів професійної освіти. Зазначено, що створення освітнього середовища з використанням інноваційних технологій сприяє розвитку креативного потенціалу особистості. Розглянуто креативність як багатовимірне явище, що містить когнітивний потенціал особистості здобувача освіти. Виявлено, що креативність є багаторівневим процесом, який має когнітивні, емоційні, мотиваційні та соціокультурні компоненти. Розглянуто когнітивні механізми розвитку креативності особистості, емоційно-мотиваційними фактори та соціальні компоненти. Автором зазначено, що використання психологічних механізмів є значущим для розвитку творчого потенціалу, а створення сприятливого середовища та підтримка мотивації є важливими складниками цього процесу. Проявлення креативності, активності та ініціативності, заохочення до участі в різних формах аудиторної та позааудиторної академічної діяльності сприяло розвитку й розкриттю творчого потенціалу здобувачів освіти. Доведено, що під час використання різноманітних інноваційних методів у процесі викладання дисциплін за спеціальністю відбувається розвиток креативності, генерування нестандартних ідей, творчих підходів до ведення педагогічної діяльності.

Ключові слова: креативність, здобувачі освіти, розвиток особистості, психологічні механізми, креативне мислення, професійні

навички, внутрішня мотивація, методи та технології розвитку креативності.

The article is devoted to the research of the influence of innovative technologies on the development of creativity of future teachers of vocational education. The emphasis is on the importance of creativity as a necessary and important skill of the individual. The focus is on the need to develop creative thinking in modern psychology, which enables the ability to see various ways to solve problems, move away from stereotypical behaviour patterns as well as adapt to changes and challenges. The features of creative thinking in modern psychology have been characterized. The author focuses on divergent thinking as a key component of creativity, associative thinking, which helps establish new connections between ideas, as well as heuristic strategies and insight, which are important for solving creative problems. The importance of developing creative thinking in the process of training students – future teachers of vocational education has been emphasized. It is noted that the creation of an educational environment using innovative technologies contributes to the development of the creative potential of the individual. Creativity has been considered as a multidimensional phenomenon that includes the cognitive potential of the student's personality. Creativity has been defined as a multilevel process that includes cognitive, emotional, motivational and sociocultural components. Cognitive mechanisms of the development of individual creativity, emotional and motivational factors and social components have been considered. The author notes that the use of psychological mechanisms is significant for the development of creative potential, and the creation of a favorable environment and support for motivation are important components of this process. The manifestation of creativity, activity and initiative, and the encouragement to participate in various forms of classroom and extracurricular academic activities contributed to the development and disclosure of the creative potential of students. It has been proven that when using various innovative methods in the process of teaching disciplines in a specialty, creativity is developed, non-standard ideas are generated, and creative approaches to the implementation of pedagogical activities are introduced.

Key words: creativity, students, personal development, psychological mechanisms, creative thinking, professional skills, intrinsic motivation, methods and technologies for developing creativity.

УДК 378.134:159.9

DOI <https://doi.org/10.32782/hbts.78.2.12>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Шостак І.І.

к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов
Одеський національний економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-0857-7854

У сучасному суспільстві виникає нагальна потреба в підготовці фахівців, які не лише є висококваліфікованими та володіють усіма необхідними професійними навичками, а й можуть креативно мислити, знаходячи нестандартні підходи до вирішення фахових питань та виконання завдань. Наразі перед майбутніми педагогами професійної освіти постають нові виклики щодо ведення в подальшому педагогічної діяльності на новому рівні,

їх особистісного саморозвитку та творчого підходу до виконання завдань у педагогіці професійної освіти.

Дослідження проблеми розвитку креативності майбутніх педагогічних працівників є актуальним та значущим. Це питання досліджувалося в роботах таких відомих науковців, як Н. Гузій, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Кічук [6, с. 20], С. Сисоєва [8, с. 161–172], Л. Хомич та інші. Нині твор-

ча особистість стає затребуваною в суспільстві в усіх сферах діяльності. Постійні виклики, які з'являються в суспільстві вимагають від фахівця якостей, які дають змогу творчо й продуктивно підходити до будь-яких змін та інновацій. Саме креативна особистість здатна адекватно і гнучко вирішувати сучасні проблеми, швидко реагувати на нестандартні ситуації як у повсякденному, так і в професійному житті, проявляти ініціативу до вирішення викликів сьогодення, брати на себе відповідальність, уміти комунікувати з іншими учасниками професійної діяльності на належному рівні, відстоювати власну думку, а також уміти самостійно ухвалювати відповідальні рішення. Необхідно зазначити, що для сучасного суспільства важлива підготовка креативного, творчого педагогічного працівника, зокрема професійної освіти, який здатний успішно провадити освітню діяльність, обираючи та впроваджуючи нестандартні форми організації навчального процесу, сучасні інноваційні педагогічні технології, методи та прийоми навчання й виховання тих, кого навчатимуть у майбутній професійній діяльності. Майбутні педагоги професійної освіти мають оволодіти здатністю до генерування нових ідей у професійній педагогічній діяльності, проявляти ініціативність у пошуку креативних підходів, а також не боятися нестандартно підходити до вирішення вже наявних проблем та викликів.

Необхідно констатувати, що розвиток сучасної педагогіки та психології характеризується підвищеною увагою до креативного потенціалу особистості, створенням освітнього середовища, що сприяє його розвитку. Наявна в системі вищої освіти нагальна необхідність у підготовці високоінтелектуальних, ініціативних, творчих фахівців вимагає приділяти належну увагу визначенню й розвитку креативності здобувачів вищої освіти як їх загальної здатності до творчості [3, с. 79–83].

Останніми роками значно зросло значення креативності як необхідної навички особистості. Креативність досліджували з різних боків вітчизняні та зарубіжні науковці, наприклад: Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. Ільїн, А. Маслоу, В. Моляко, Р. Стернберг, П. Торренс [9, с. 400].

Термін «креативність» уперше вжив Д. Сімпсон у 1922 році. Дослідник визначав креативність як здатність людини відмовлятися від стереотипних думок. Відомого британського вченого Ч. Спірмена також вважають одним із засновників школи креативного менеджменту, який формулює креативність як здатність людського розуму створювати нові смисли шляхом змін та встановлення нових зв'язків. Терміном *creatio* (лат.) позначають процес і продукт творення чогось нового; його суб'єкт та обставини, у яких творчий процес відбувається; чинники, які його зумовлюють. Під поняттям «креатив» розуміється творча особистість, схильна до нестандартних способів виконання завдань, здатна до оригінальних і нестереотипних дій, відкриття нового, створення унікальних продуктів. Розвиток

креативності потребує використання низки психологічних механізмів, які впливають на когнітивні процеси, мотивацію та емоційний стан особистості. Гнучкість мислення є основою для розвитку креативності, оскільки вона забезпечує здатність адаптуватися до нових викликів. Саме завдяки розвитку креативного мислення набувається здатність бачити різноманітні шляхи вирішення проблем, змінювати стереотипні моделі поведінки та адаптуватися до змін і викликів. Креативність робить процес мислення захопливим і допомагає знайти нові рішення старих проблем.

У сучасній психології мислення розуміється і досліджується як складно структурована психічна діяльність, не представлена повністю в усвідомленні, що має багатобразні відносини із чуттєвими процесами, образами й практичними діями, з реченням та минулим досвідом. Креативне мислення передбачає творчість, оригінальність, гнучкість мислення та здатність інноваційно мислити.

Однією з особливостей креативного мислення є здатність генерувати багато різних ідей, необмеженої кількості варіантів рішень, і бути відкритим до різних можливостей. Креативні люди здатні відмовитися від стандартних рішень і досліджувати нові шляхи розв'язання проблем. Вони можуть бачити підходи, які інші не помічають, та відкривати нові перспективи у виконанні завдань.

Окрім того, креативне мислення передбачає гнучкість та адаптивність у вирішенні проблем. Креативні особистості здатні швидко адаптуватися до мінливих ситуацій, знаходити рішення в умовах невизначеності, а також змінювати свій підхід до виконання завдань залежно від обставин.

Так, креативність є невід'ємним складником успішності та інноваційного потенціалу особистості. Успішність особистості залежить не лише від зовнішніх досягнень, а й від здатності гармонійно поєднувати свої власні цінності з оточенням. Необхідно зауважити, що креативне мислення має вагоме значення в навчанні здобувачів освіти-майбутніх педагогів професійної освіти. У цьому разі креативне мислення сприяє розвитку їх критичного мислення, самостійності та саморефлексії, а також допомагає їм розвивати вміння сприймати та аналізувати інформацію, критично оцінювати її, висувати свої власні нестандартні розв'язки задач, а також упроваджувати ці рішення на практиці.

Креативність розглядається як багатовимірне явище, що містить когнітивний потенціал до генерування нових думок, ідей, емоційну готовність приймати виклики та спрямованість на пошук нестандартних підходів, є потужним фактором, який зміцнює захисні ресурси особистості.

Крім того, практика творчої самореалізації сприяє формуванню позитивної самооцінки особистості, підвищує відчуття власної компетентності та внутрішньої мотивації. Креативність відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки сприяє гнучкості мислення, адаптації до змін та ефективному вирі-

шенню проблем. Використання психологічних механізмів розвитку творчого потенціалу, створення сприятливого середовища та підтримка мотивації є важливими складниками.

Важливим є те, що розвиток креативності потребує використання низки психологічних механізмів, що впливають на когнітивні процеси, мотивацію та емоційний стан особистості. Згідно з дослідженнями, креативність є багаторівневим процесом, який містить когнітивні, емоційні, мотиваційні та соціокультурні компоненти. Емоційно-мотиваційними механізмами можуть бути: висока внутрішня мотивація, яка сприяє глибокому зануренню у творчий процес, толерантність до невизначеності, що допомагає справлятися з відкритими проблемами та шукати нові рішення, а також позитивний емоційний стан, що розширює когнітивний потенціал і покращує творчі здібності. Соціокультурні компоненти, як-от підтримка проявів креативності особистості в освітньому середовищі, робота в команді та міждисциплінарна взаємодія, також відіграють дуже важливу роль та сприяють збагаченню творчого мислення особистості [10, с. 200].

Аналізуючи когнітивні механізми розвитку креативності, необхідно акцентувати на: дивергентному мисленні як основному компоненті креативності, що передбачає здатність генерувати численні оригінальні рішення; асоціативному мисленні, яке сприяє встановленню нових зв'язків між ідеями, що дає змогу створювати інноваційні концепції, а також евристичних стратегіях та інсайті, які важливі для виконання творчих завдань [7, с. 42–47].

Так, з метою розвитку креативності здобувачам вищої освіти – майбутнім педагогам професійної освіти необхідно надавати можливість максимально проявляти свою креативність, активність та ініціативність, заохочуючи й спонукаючи їх брати участь у різних формах аудиторної та позааудиторної академічної діяльності.

В Одеському національному економічному університеті на кафедрі іноземних мов у процесі підготовки здобувачів освіти спеціальності 015 Професійна освіта (Економіка), які працюватимуть у закладах фахової передвищої освіти, розвиток їх креативності відбувається завдяки використанню різних інноваційних методів навчання.

Серед найпопулярніших методів стимулювання креативності, які використовують під час викладання дисциплін згідно з навчальним планом цієї спеціальності, необхідно виокремити такі: метод мозкового штурму («Управління проєктами в освіті», «Менеджмент», «Основи бізнесу», «Міжкультурні комунікації» тощо); дизайн-мислення («Педагогічна психологія», «Основи коучингу» тощо); використання різноманітних методик педагогічних шкіл для створення нових творчих підходів до викладання («Педмайстерність», «Практична педагогіка та методика навчання», «Методика викладання економічних дисциплін іноземною мовою» тощо); педагогічні дослідження («Практична педагогіка та методика навчання», «Педагогічна психологія»,

«Міжкультурні комунікації»); mindfulness-техніки («Основи коучингу», «Бізнес-консультування та коучинг») та тренінги («Тренінг для бізнес-тренерів», «Бізнес-консультування та коучинг»).

Окрім того, згідно з нашим дослідженнями, дуже популярним та затребуваним серед здобувачів освіти є впровадження в навчальний процес проєктних технологій («Управління проєктами в освіті», «Основи бізнесу», «Маркетинг», «Менеджмент» тощо).

Акцентуємо увагу, що всі перелічені інноваційні технології були запропоновані здобувачам освіти цієї спеціальності для розвитку їх когнітивних навичок, креативності, а також реалізовувалися для їх навчання в реальному навчальному середовищі.

Результати дослідження актуальності впровадження такого переліку інноваційних технологій на заняттях під час аудиторної та позааудиторної роботи довели, що завдяки вдалому добору творчих завдань студенти мали змогу продемонструвати креативний підхід до вирішення проблем, виступали в ролі викладача, де представляли власний творчий підхід до викладання англійської та німецької мов, розробили міні лекції економічних дисциплін, а також підготували індивідуальні освітні міні проєкти: «Лідерство для педагогів» та «SPIRED» – проєкти для мотивації до вибору професії педагога та підвищення значення професії педагога в сучасному світі, а також інші проєкти, створені здобувачами освіти цієї спеціальності. Доведено, що під час використання цієї низки інноваційних технологій у процесі викладання дисциплін цієї спеціальності відбувається обмін думками та генерування ідей без критики, що дає змогу здобувачам освіти вільно почуватися, не соромитися свої творчих підходів до вирішення проблем або виконання завдань, віднаходити нестандартні способи розв'язання професійних проблем, а також вони мають чудову можливість розвивати усвідомленість та підвищувати концентрацію і креативність. Було цікаво спостерігати, як здобувачі освіти вчаться генерувати власні ідеї та пропонувати творчі підходи до ведення педагогічної діяльності (як прототип майбутнього фаху), експериментують та шукають нові шляхи вирішення проблем, а також досліджують ефективність різних систем самомотивації та мотивації тих, кого навчатимуть у майбутньому [4, ст. 39–43].

Важливо акцентувати увагу, що майбутні педагоги професійної освіти завдяки завданням для розвитку творчості можуть експериментувати з методиками оцінювання знань, розробляти нові педагогічні моделі організації освітнього процесу, розробляти інноваційні методики навчання, використовуючи інформаційні технології та ШІ, розвиваючи так свою креативність, яка є невід'ємним складником успішності особистості та загалом інноваційного потенціалу особистості. Успішність особистості залежить не лише від зовнішніх досягнень, а й від здатності гармонізувати внутрішні цінності з навколишнім світом. Креативність

відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки сприяє гнучкості мислення, адаптації до змін та ефективному вирішенню проблем.

Упровадження в навчальний процес такої популярної інноваційної технології, як проєкт, спрямовує здобувачів освіти на створення власного матеріального або інтелектуального продукту. Під час роботи над проєктом (освітнім у нашому разі) у майбутніх педагогів професійної освіти є можливість актуалізувати свою пошукову діяльність, а також здобувати нові, необхідні для них фахові компетентності. У процесі використання проєктної діяльності під час навчання та їх підготовки до майбутньої фахової діяльності в здобувачів освіти формуються такі вміння та розвиваються такі навички: рефлексивні, дослідницькі, командної роботи, управлінські, комунікативні, а також навички презентації своїх напрацювань або результатів командної роботи перед аудиторією для обговорення. При впровадженні проєктних технологій необхідно враховувати орієнтацію на інтереси, побажання, а також на практичну цінність та професійну або соціальну свідомість учасників проєкту [5, с. 1–9].

Здобувачі освіти працюють над освітніми проєктами, які мають велике значення для власного саморозвитку, підвищення ролі та значення педагогічної діяльності загалом; сприяють глибокому засвоєнню навчального матеріалу із цієї дисципліни, формують їх творче мислення та педагогічні вміння [2, с. 32–37]. Робота над проєктом сприяє самовдосконаленню здобувачів освіти, допомагає самостійно знаходити творчий підхід до вирішення викликів та завдань у педагогічній діяльності, розуміти шляхи саморозвитку та самовдосконалення як фахівців цієї спеціальності. Необхідно зазначити, що протягом роботи над проєктом здобувачі освіти ознайомлюються із системою психолого-педагогічних знань, умінь та навичок, які сприяють визначенню їх місця в системі професійної педагогічної підготовки загалом.

Необхідно також акцентувати увагу на тому, що в ОНЕУ здобувачі освіти – майбутні педагоги професійної освіти мають змогу розвивати свою креативність, беручи участь у наукових та науково-методичних конференціях, при написанні курсових робіт та рефератів, пошуку нової інформації, використовуючи різні джерела, написанні й публікації тез, підготовці презентацій з дисциплін та їх представленням перед аудиторією, а також здобувачі освіти мають змогу проявляти та розвивати свою креативність, беручи участь у різних конкурсах та змаганнях, де розкривається їх творчий потенціал.

Так, важливо зазначити, що креативність є важливим складником інноваційної діяльності особистості, що базується на когнітивних, мотиваційних

та соціокультурних механізмах. Використання психологічних механізмів розвитку творчого потенціалу, створення сприятливого навчального середовища в закладі освіти, використання різноманітних інноваційних технологій, а також стимулювання розвитку креативності у здобувачів освіти є важливими складниками для усвідомлення ними своїх власних особистісних можливостей, їх саморозвитку та самовизначення, розвитку інноваційного педагогічного потенціалу, самовираження як фахівця в професійному середовищі та соціального становлення на шляху до життєвої задоволеності та професійної самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боровець О. В., Яковишина Т. В. Умови формування креативності у здобувачів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76. Т. 1. С. 79–83.
2. Донченко О., Сизко Г. Розвиток творчого мислення здобувачів вищої освіти у контексті психологічної готовності до професійної діяльності в умовах євроінтеграції. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022. Спецвипуск. С. 32–37.
3. Дубасенюк О.А., Вознюк О.В. Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2010. 272 с.
4. Литвиненко Г., Клясен Н. Управління проєктами: сутність та особливості застосування в освіті. *Рідна школа*. 2017. № 11/12. С. 39–43.
5. Логінова Н. Розвиток проєктувальної компетентності вчителів, як запорука вдалої організації безпечного освітнього середовища в умовах дистанційного навчання. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2023. Vol. 2. P. 1–9.
6. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя в процесі вузівської професійної підготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 – Теорія та історія педагогіки. Київ, 1993. 31 с.
7. Рябовол Л. Креативність як предмет психолого-педагогічних досліджень вітчизняних вчених. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2020. № 190. С. 42–47.
8. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки. *Педагогіка і психологія*. 1998. № 2. С. 161–172.
9. Guilford J. P. Creativity. *American Psychologist*. 1950. № 5(9). P. 444–454.
10. Mednick S.A. The Associative Basis of the Creative Process. *Psychological Review*. 1962. № 69(3). P. 220–232.
11. Runco M.A., Chand I. Cognition and Creativity. *Educational Psychology Review*. 1995. № 7(3). P. 243–267.

Стаття надійшла у редакцію: 31.10.2025

Стаття прийнята: 10.11.2025

Опубліковано: 08.12.2025